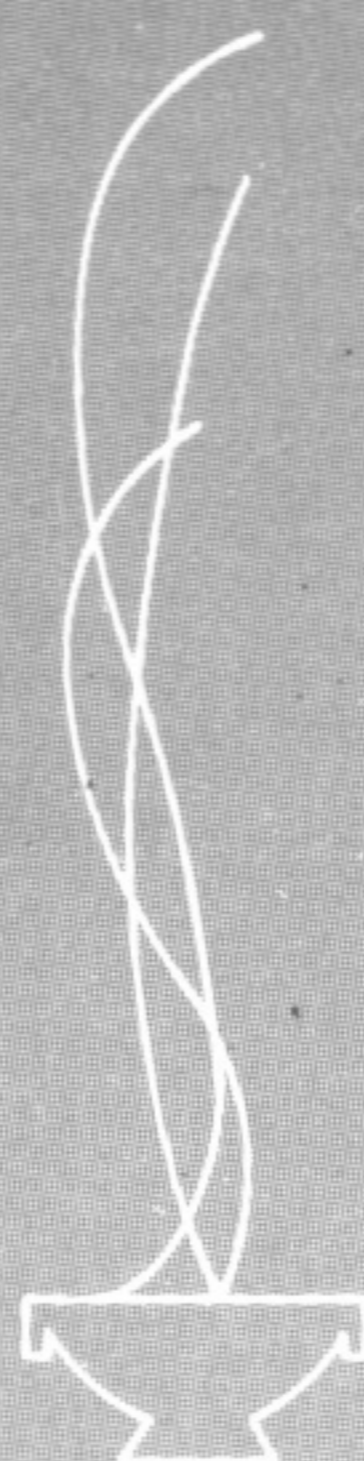

5

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

τεύχος 2ο

Απρίλιος — Ιούνιος 1991

Τριμηνιαία έκδοση

του Εθνικού Συνδέσμου Διπλωματούχων Νοσηλευτριών-Νοσηλευτών Ελλάδος

«ΥΓΕΙΑΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑ»

ΕΣΔΝΕ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ

Εθνικός Σύνδεσμος
Διπλωματούχων Νοσηλευτριών -
Νοσηλευτών Ελλάδος
Πύργος Αθηνών, Γ' κτίριο, 2ος όροφος
Μεσογείων 2 115 27 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 77 02 861

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ε. Αγιώτου-Δημοπούλου
Ε. Γουλιά
Α. Καλοκαιρινού
Β. Λανάρα
Μ. Μαλγαρινού
Α. Παπαδαντωνάκη
Ε. Πατηράκη
Α. Πορτοκαλάκη
Α. Ραγιά
Μ. Στέφα
Ε. Χαραλαμπίδου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Μαρία Μαλγαρινού
Καθηγήτρια ΤΕΙ Αθηνών
Πύργος Αθηνών - Γ' Κτίριο
2ος όροφος - 115 27 ΑΘΗΝΑ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Φωτοστοιχειοθεσία - Σχεδιασμοί
Εξώφυλλο - Εκτύπωση

Κατεχακη & Αδριανείου 3 - 115 25 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 67 14 371 - 67 14 340
FAX: 67 15 015

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Νοσηλεύτριες/-ές _____ 2000 δρχ.
Σπουδάστριες/-ές _____ 1000 δρχ.
Οργανισμοί - Εταιρείες -
Βιβλιοθήκες _____ 3500 δρχ.
Εξωτερικού _____ 35 \$
Τιμή τεύχους _____ 600 δρχ.
για σπουδαστές _____ 300 δρχ.

1. Η νοσηλευτική συμμετοχή στον εορτασμό των 50 χρόνων από το έπος 1940 - 1941. Σ. Παπαμικρούλη	87
2. Η δράσις των Ελληνίδων αδελφών κατά την περιόδον του Ελληνο-ιταλικού πολέμου. Μ. Ελευθερίου-Καραϊωσηφίδου	93
3. Η μεγάλη θυσία - Μια αδελφή του ΕΕΣ θυμάται. Μ. Τσάλλη	98
4. Αναμνήσεις από τον πόλεμον του 1940 - 41. Κ. Μήτσου	111
5. Οι Ελληνίδες αδελφές στον πόλεμο του 1940 - 41. Ε. Σπηλιοπούλου-Αναστασιάδου	115
6. Από τη ζωή μου ως αδελφής του ΕΕΣ. Χ.Π. Τραϊανού	121
7. Ο πρώτος άρρωστος μας ήταν τραυματίας. Μ. Ευσταθοπούλου	124
8. Μνήμη ιερή. Χ. Κωλέττη	127
9. Εκτίμηση ποιότητας νοσηλευτικής φροντίδας. Πρόκληση για τους νοσηλευτές. Χ.Δ. Πλατή	133
10. Σεμινάριο με θέμα: Πλαίσιο μετεκπαιδευτικού προγράμματος ογκολογικής νοσηλευτικής. Μ. Μαλγαρινού	140
11. Υγεία και ανάπτυξη στη δεκαετία του 1990. Η. Nakajima	143
12. Ωραιές πρωτοβουλίες. Ε. Γουλιά	146
13. Γιατροί χωρίς σύνορα - Η «πανανθρώπινη» νοσηλευτική. Μια πρώτη ενημέρωση	149

CONTENTS

1. Nursing Contribution to the Celebration of 50 years from the Epic War 1940 - 1941. S. Papamikrouli	87
2. The activities of Greek Nurses during the Greek-Italian War. M. Eleftheriou	93
3. The great sacrifice. A Nurse remembers. M. Tsali	98
4. Memories from the 1940 - 41 war. K. Mitsou	111
5. The Greek Nurses in the war of 1940 - 41. E. Anastasiadou	115
6. From my life as a Hellenic Red Cross Nurse. Ch. Traianou	121
7. My first patient was a wounded soldier. (Student Nurse during the war). M. Efstathopoulou	124
8. Sacred Memory. Ch. Koletti	127
9. Quality assurance of Nursing care a challenge for Nurses. Ch. Plati	133
10. Concesus Conference on core Curriculum for a Post-Basic course in Cancer Nursing. M. Malgarinou	140
11. Health and Development in the 1990s. H. Nakajima	143
12. Excellent Iniciatives. E. Goulia	146
13. Medicine with out frontiers - Global Nursing	149

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΑΔΕΛΦΕΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ 1940 - 41

Ε. Σπηλιοπούλου-Αναστασιάδου

Αφανείς, αλλά μεγάλες, ασύγκριτες ηρωίδες υπήρξαν στη μεγάλη του Έθνους Εποποιΐα, οι Ελληνίδες αδελφές. Μέχρι αυτοθυσίας, παραστάθηκαν στο μαχόμενο στρατό και στο λαό μας.

Μια από τις πιο ηρωικές σελίδες της προσφοράς τους διηγείται η Επιθεωρήτρια Εδελόντρια του ΕΕΣ Εύη Σπηλιοπούλου-Αναστασιάδου.

Ένα βράδυ, αργά, μου έφεραν έναν κλειστό φάκελο από το Γενικό Επιτελείο Στρατού. Χωρίς να ξέρω γιατί, με ζητούσαν, αλλά γεμάτη συγκίνηση και ενθουσιασμό, παρουσιάσθηκα το άλλο πρωί στο Γενικό Επιτελείο, όπου μου έδωσαν φύλλο πορείας για το πλωτό νοσοκομείο «Απική». Κατέβηκα στον Πειραιά και ανέλαβα ως προϊσταμένη αδελφή, υπηρεσία. Σε λίγο, κατέφθασαν και οι αδελφές Φώνη Τζώτζη, Ηρώ Δροσάκη, Μοίρα Εγγλέζου και η πρακτική αδελφή χειρουργείου, αλλά με μεγάλη πείρα, Δέσποινα Κτενά.

Το «Απική» ήταν το μεγαλύτερο πλωτό νοσοκομείο, εκτοπίσματος 3.500 τόνων, και μπορούσε να μεταφέρει άνετα 450 τραυματίες. Επειδή όμως οι ανάγκες ήταν μεγάλες, μετέφερε 500 και 600 πολλές φορές τραυματίες, δέτοντας κλίνες σε όλα τα διαμερίσματα. Το πλωτό νοσοκομείο είχε πλήρωμα 110 ναύτες και μόνο πέντε αδελφές και δύο κυρίες της γυχαγωγίας. Ταξιδεύαμε μέρα και νύχτα, αγηφώντας κινδύνους, κόπους και κακουχίες. Παραλαμβάναμε συνήθως από τον όρμο του Μεσολογγίου ή από το λιμένα της Πρέβεζας βαριά τραυματισμένους και τους μεταφέραμε στα Νοσοκομεία Πατρών, Λουτρακίου, Χαλκίδας, Καμμένων Βούρλων και Αιδηγού. Πάντα, η επιβίβαση των τραυματιών γίνονταν νύχτα. Το έργο ήταν δυσχερέστατο, γιατί οι αδελφές είμασταν ελάχιστες και τα δύο χειρουργεία εργάζονταν αδιάκοπα.

Υπηρετούσαμε συνεχώς, χωρίς ανάπαυση, με ελάχιστο ύπνο, εκ περιτροπής. Ο ενθουσιασμός όμως ήταν τόσο μεγάλος, που καμιά δεν αισθανόταν κούραση. Οι δάλαμοι βρίσκονταν στα κάτω μέρη του πλοίου. Με αυτό το ρυθμό και τα συνεχή ταξίδια, το πλωτό νοσοκομείο «Απική» μετέφερε στο σύνολο 11.000 τραυματίες.

Στις 9 Φεβρουαρίου 1941, ενώ είμασταν απασχολημένες με την παραλαβή των τραυματιών, βλέπουμε να καταφθάνουν ιταλικά αεροπλάνα, αναγνωριστικά, και να επισημαίνουν το πλωτό νοσοκομείο με φωτιστικούς πυραύλους. Ο κυβερνήτης πλοίαρχος Μελετόπουλος, αντικρίζοντας τον κίνδυνο, με εκάλεσε και είπε: Έχω υποχρέωση να μεριμνήσω για τις αδελφές. Θα εξέλδετε όλες και θα προστατευθήτε ανάμεσα στους σάκκους αλεύρων, που βρίσκονται λίγο μακρύτερα της παραλίας».

Εγώ όμως δεν ήθελα να συμμορφωθώ με τη διαταγή του κυβερνήτη, γιατί πίστευα ότι το καθήκον μου ήταν πλησίον των τραυματιών, οι οποίοι δεν μπορούσαν να κινηθούν και να βγουν από το πλοίο. Διαβίβασα όμως την εντολή στις άλλες αδελφές και τις παρότρυνα να βγουν, να σωθούν. Αλλά η απάντησή τους ήταν: «Όχι, προϊσταμένη. Δεν πάμε πουθενά. Όλοι μαζί θα πεθάνουμε». Και αμέσως αρχίσαμε τη νοσηλεία των τραυματιών.

Δεν πέρασε πολλή ώρα και τρία βομβαρδιστικά κατέφθασαν και άρχισαν με μανία να ρίχνουν κατά δεσμίδες βόμβες στον άοπλο, ακίνητο στόχο τους. Οι κρότοι και οι δονήσεις του σκάφους ήταν τρομακτικοί. Οι τραυματίες έχασαν το δάρρος τους, φώναζαν ζητώντας βοήθεια. Πανικός κατέλαβε όλους, που ενετάρτη, όταν ο κυβερνήτης διέταξε συσκότιση. Τότε εγώ, για να ενθαρρύνω τους κατάκοιτους τραυματίες, πρότεινα στις αδελφές να περιέλθουμε στους θαλάμους, τραγουδώντας πατριωτικά άσματα και το «Κορόιδο Μουσολίνι». Ως διά μαγείας, ο πανικός σταμάτησε και οι τραυματίες ανάμεσα στους εκκωφαντικούς κρότους του βομβαρδισμού ενθουσιασμένοι ζητωκραύγαζαν. «Μπράβο, αδελφούλες!» Σαν από θαύμα, οι βόμβες έπεσαν δεξιά και αριστερά, χωρίς να δίζουν το πλωτό νοσοκομείο μας. Ο βομβαρδισμός όμως που κράτησε από τις 8.10' το βράδυ ως τις 2.00' μετά τα μεσάνυχτα, έφερε καταστροφές στο λιμάνι και στην πόλη, που δρήνησε δύματα.

Όταν αποκαταστάθηκε η τάξη τα ξημερώματα, με το φως των φαναριών περιποιηθήκαμε τους βαριά τραυματισμένους, που τους μεταφέραμε στο Νοσοκομείο του Μεσολογγίου, όπου βοηθήσαμε και στο χειρουργείο. Το πρωί παραλάβαμε και άλλους τραυματίες και φύγαμε για το Λουτράκι.

Στον Πειραιά, σπάνια πηγαίναμε και αυτό μόνο για ανεφοδιασμό ή μικρή επισκευή του σκάφους. Ποια η χαρά μας, όταν σε λίγες μέρες μάδαμε ότι θα πλέαμε προς τον Πειραιά και θα είχαμε έτσι την ευκαιρία να επισκεφθούμε για λίγο τους δικούς μας.

Το αυτοκίνητο όμως που μας παρέλαβε, μας μετέφερε στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο «Πεντελικού». Εκεί, μας έγινε θερμή, ενθουσιώδης υποδοχή. Μας είπαν ότι ο κυβερνήτης του «Αττική», με κοινοποίησή του στο Γενικό Επιτελείο Ναυτικού, ανέφερε ότι «κατά την κρίσιμον κατάστασιν του βομβαρδισμού της 9ης Φεβρουαρίου, παρά τας συστάσεις μου να κατέβουν οι αδελφές και να προφυλαχθούν, εκείνες παρέμειναν ακλόνητες στο καθήκον τους».

Η συγκίνησή μας ήταν απεριγράπτη. Το ίδιο απόγευμα επιστρέψαμε στο πλωτό νοσοκομείο και συνεχίσαμε το έργο μας, χωρίς ανάπαυλα, μέσα σε μύριους κινδύνους. Στις αρχές Μαρτίου, ανέλαβαν υπηρεσία στο πλοίο μας και οι αδελφές Λένα Ευαγγελίδου και Βάσω Καλογερέση.

Σε όλο το διάστημα του ηρωικού πολέμου, το πλωτό νοσοκομείο «Αττική», προσέφερε τις υπηρεσίες του. Και ήταν της μοίρας να βυθιστεί, όταν η Ελλάδα, που τόσο δοξασμένα πολέμησε για την ελευθερία, βυθίζονταν στο σκότος της σκλαβιάς.

Την 6η Απριλίου, όταν η Γερμανία μας κήρυξε τον πόλεμο, το πλοίο βρισκόταν στον Πειραιά. Από εκεί έπλευσε στους Ωρεούς, περιμένοντας νέες διαταγές. Ο κίνδυνος κατέφθανε από στιγμή σε στιγμή. Αεροπλάνα γερμανικά, τύπου στούκας, υπερίπταντο συνεχώς.

Εικόνα 1. Όραμα στο προσκεφάλι κάθε αρρώστου, κάθε τραυματία: η αδελφή. Με το χαμόγελο της καρτερίας, απλώνει το χέρι να προσφέρει ανακούφιση και σωτηρία.

Το καράβι έπλεε, πάντοτε άοπλο, κάτασπρο, φωταγωγημένο, με εμφανή τα σήματα του Ερυθρού Σταυρού, όπως επέβαλαν οι διεθνείς κανόνες.

Στους Ωρεούς, με φύλλο πορείας αφήσαμε την αδελφή Ηρώ Δροσάκη, γιατί ήταν κλονισμένη η υγεία της – ήταν μόλις 18 χρονών – και τη μία από τις κυρίες της γυχαγωγίας.

Από τους Ωρεούς, λάβαμε διαταγή να πλεύσουμε στην Καβάλα, να μεταφέρουμε τα Νοσοκομεία Δράμας και Καβάλας στη Σύρο, εφόσον η κατάσταση το επέτρεπε. Δυστυχώς, δεν επιτράπη η προσέγγιση του πλοίου στο λιμάνι. Οι Γερμανοί κατέβαιναν ολοταχώς και ήταν κίνδυνος να αιχμαλωτισθεί το πλοίο. Η απογοήτευση όλων, ιδιαίτερα του κυβερνήτη ήταν απελπιστική. Ετοιμασθήκαμε να βιράρουμε, όταν μας πλησίασε νοσοκομειακό σκάφος με το σήμα του ΕΕΣ, στο οποίο επέβαινε το προσωπικό του Νοσοκομείου Δράμας, καθώς και ασθενείς και εδελόντριες αδελφές. Ο διευθυντής του νοσοκομείου ζήτησε από τον κυβερνήτη να παραλάβει στο σκάφος όλους, γιατί ήταν πολύ ταλαιπωρημένοι και δεν είχαν καθόλου τρόφιμα. Ο πλοίαρχος, αφού έκανε αυστηρό έλεγχο, έδωσε εντολή να τους παραλάβουμε και να παράσχουμε κάθε δυνατή ιατρική περίθαλψη. Αμέσως, αναλάβαμε τη φροντίδα και το σκάφος απέπλευσε προς τη Σύρο.

Αργά το απόγευμα, παρακάλεσα τον ιερέα του Νοσοκομείου Δράμας να διαβάσει παράκληση και να κάνει αγιασμό. Όλοι το δέχθηκαν με μεγάλη ευλάβεια. Πλήρωμα, προσωπικό, ιατροί, αδελφές, τραυματίες έγαλλαν με κατάνυξη κατά την ωραία αυτή θρησκευτική τελετή.

Στις 11.25' νυκτερινή ώρα, το νοσοκομειακό μας πλοίο περιέπλεε τον Καφηρέα – κοινώς Κάβο-Ντόρο – με πλήρη φωτισμό και όλα τα διακριτικά σήματα του Ερυθρού Σταυρού, όπως επιβάλλουν οι διεθνείς συμβάσεις. Αίφνης, δυνατός βόμβος ακούσθηκε και την ίδια στιγμή το σκάφος κλονίσθηκε. Βόμβες έπεσαν στην πλώρη. Για λίγα δευτερόλεπτα, το σκάφος σεισθήκε ολόκληρο και έπειτα έγγειρε προς τα εμπρός. Διατηρήσαμε όλοι την γυχραιμία μας. Ευτυχώς, δεν έσβησαν τα φώτα. Ο εχθρός αν και είχε αντιληφθεί ότι επρόκειτο για πλωτό νοσοκομείο, όχι μόνο δεν απομακρύνθηκε, αλλά ανέλαβε και νέα επίθεση κατά του ακίνητου πλέον στόχου του. Έπεσαν πάνω από εννέα βόμβες. Τρεις στην πλώρη, άλλες στον πρώτο δάλαμο και άλλες στη δάλασσα.

Στο δάλαμο, αναπαυόταν η βάρδια υπηρεσίας από ναύτες, που θα αναλάμβαναν σε λίγο υπηρεσία. Πήγαν όλοι. Δεκαεπτά γενναία ναυτάκια βρήκαν το θάνατο. Τρέξαμε κάτω να τους σώσουμε, αν ήταν δυνατόν. Μα μια στεγανή πόρτα που χώριζε τον πρώτο δάλαμο από τους άλλους από τη βόμβα που είχε εκραγεί ήταν ερμητικά κλεισμένη. Πλησίασα και τότε άκουσα τα νερά της δάλασσας να μπαίνουν με ορμή. Κατάλαβα ότι βυθιζόμασταν. Αναζήτησα τις αδελφές και όλες με αφάνταστη γυχραιμία βοηθούσαμε και ενθαρρύνουμε τους ασθενείς. Τους φορέσαμε σωσίβια και τους βοηθήσαμε να ανεβούν στο κατάστρωμα. Εκεί, οι άντρες του πληρώματος αγωνίζονταν για τη σωτηρία του πλοίου ή τουλάχιστον για να επιβραδύνουν τη βύθισή του. Η ακτή δυστυχώς ήταν μακριά, το ρεύμα τρομακτικό. Φοβερή κίνηση προς όλες τις κατευθύνσεις, αν και η διάβαση ανάμεσα στους διαδρόμους του πλοίου, με τα σπασμένα τζάμια, τα σκορπισμένα σκεύη, τα αναποδογυρισμένα έπιπλα ήταν αδύνατη.

Στη γέφυρα, με το megάφωνο, ο κυβερνήτης έδινε το παράγγελμα: «Εγκαταλείψτε το πλοίο, εγκαταλείψτε το πλοίο».

Οι αδελφές εξακολουθούσαμε να βοηθούμε όλους και να τους βάζουμε στις κρεμαστές βάρκες. Και άξαφνα, με τρόμο, είδαμε το εχθρικό αεροπλάνο να επιστρέφει πάλι και από τα φτερά του που ακουμπούσαν τα κατάρτια μας να πολυβολεί. Οι σφαίρες που σκληρά κτυπούσαν το κατάστρωμα, διέλυσαν τις βάρκες μας. Τρέχαμε δεξιά και αριστερά να σωθούμε. Ποιος ξέρει πόσοι χάθηκαν.

Όταν το αεροπλάνο απομακρύνθηκε οι λίγες βάρκες που είχαν απομείνει, αν και διάτρητες, άρχισαν πάλι να κατεβαίνουν στη δάλασσα. Μπήκαν σε αυτές όσοι δεν μπορούσαν να στηριχθούν και όσοι δεν ήξεραν κολύμπι. Οι ναύτες και ο ίδιος ο πλοίαρχος πετούσαν από το κατάστρωμα στη δάλασσα σχεδίες και σωσίβια. Τελευταίος εγκατέλειψε το σκάφος ο κυβερνήτης. Αδελφές και άνδρες κωπηλατούσαμε γρήγορα, για να απομακρυνθούμε από το πλοίο που βυθιζόνταν και υπήρχε κίνδυνος να μας παρασύρει στη δίνη του.

Τραγικές και συγχρόνως ηρωικές σκηνές ξετυλίχθηκαν στην τελευταία αυτή βάρκα. Ο κυβερνήτης πρότεινε να ριφθούν στη δάλασσα όσοι μπορούσαν να κολυμβήσουν, για να μείνει όσο το δυνατόν στην επιφάνεια της δάλασσας η βάρκα με τους πολίτες και τις αδελφές της Δράμας. Πρώτος έδωσε το παράδειγμα ο ίδιος. Έπεσε στη δάλασσα και άρχισε να κολυμπά. Τον ακολούθησε η αδελφή Τζώτζη, ο υποδιευθυντής του νοσοκομείου χειρουργός Σπινέλης και αρκετοί άλλοι.

Η αδελφή Τζώτζη, ακούραστη, κολυμβούσε και βοηθούσε όλους τους κουρασμένους να πλησιάσουν τις σχεδίες. Ενδάρρυνε τους πάντες. Το κρύο ήταν δριμύτατο, η νύχτα κατασκότεινη. Πολλοί κουρασμένοι, που δεν μπορούσαν πια να κολυμβήσουν, υπέκυπταν στο μοιραίο. Πνίγονταν παρασυρμένοι από τα κύματα. Ανάμεσά τους ήταν και ο χειρουργός Σπινέλης, ο διαχειριστής του Νοσοκομείου Δράμας συνταγματάρχης Δαγαρόπουλος και η αδελφή Δράμας Εφραιμίδου.

Ο κυβερνήτης Μελετόπουλος κολυμβούσε προς την κατεύθυνση του σκάφους, με σκοπό προφανώς να ανέβει πάλι και να σώσει το ημερολόγιο του πλοίου, όπως έλεγαν κατόπιν οι ναυτικοί.

Η αδελφή Τζώτζη, βλέποντας τον κίνδυνο που τον απειλούσε, τον παρακαλούσε να αλλάξει γνώμη και να γυρίσει πίσω. Μα δεν κατόρθωσε να τον μεταπείσει. Και ενώ και οι δύο κολυμβούσαν προς το ημιβυθισμένο πλοίο και ο κυβερνήτης αισθανόταν τις δυνάμεις του να τον εγκαταλείπουν, παρακαλούσε την αδελφή Τζώτζη να επιστρέψει στους άλλους και να προσπαθήσει να σωθεί, για να είναι ήσυχος ότι έσωσε τους περισσότερους. Η Τζώτζη τότε άκουσε κάτι σαν ρόγχο. Ενέτεινε τις δυνάμεις της, τον επλησίασε και επιχείρησε να τον τραβήξει προς την ημιβυθισμένη βάρκα. Αλλά ήταν πια πολύ αργά. Ο κυβερνήτης του «Απική» ήταν νεκρός. Ίσως από καρδιακή προσβολή, από τις συγκινήσεις, την κόπωση και το γύχος. Τυλιγμένος στο σωσίβιό του, παρασύρθηκε, όπως και τόσοι άλλοι, από το δυνατό ρεύμα.

Εντωμεταξύ, στις άλλες μισοβυθισμένες βάρκες, διαδραματιζόνταν σκηνές άφθαστου ηρωισμού. Οι αδελφές βοηθούσαν με αυτοθυσία τους ασθενείς της Δράμας, που ήταν σε αξιοδρήνητη κατάσταση. Τα νερά διαρκώς έμπαιναν στις βάρκες και περιμέναμε από στιγμή σε στιγμή να βυθισθούμε. Αλλά με γυχραιμία συνεχίζαμε το έργο μας. Κωπηλατούσαμε, βγάζαμε τα νερά. Έτσι, με σκληρές προσπάθειες, βουτηγμένοι στα παγωμένα νερά, τα ξημερώματα φθάσαμε σε μια ακτή της Εύβοιας, την Αμυγδαλιά.

Μερικοί από τους άνδρες ανέβηκαν σε έναν απόκρημνο βράχο, που στην κορυφή του υπήρχε ένα φυλάκιο-παρατηρητήριο. Αυτό ειδοποίησε την Άνδρο και επικοινωνήσε με το Γενικό Στρατηγείο και το Ναυτικό Επιτελείο, αναφέροντας τη βύθιση του σκάφους «Απική». Η ώρα περνούσε και δεν φαινόταν τίποτε. Είχαμε χάσει κάθε ελπίδα. Στις 8.30' π.μ. του Σαββάτου της 12ης Απριλίου, φάνηκε στο βάθος του ορίζοντα ένα σκάφος που προχωρούσε προς τον τόπο του ναυαγίου. Ήταν το αντιτορπιλικό «Ναύαρχος Κουντουριώτης», που ερχόταν για βοήθεια. Περισυνέλεξε τους επιζώντες ναυαγούς και τα πτώματα του κυβερνήτη και του διαχειριστή και έπειτα πλησίασε την Αμυγδαλιά να παραλάβει εμάς. Μεταξύ εκείνων, που ανέβηκαν στο πλοίο ήμουν και εγώ.

Η χαρά μου ήταν απεριγράπτη, όταν αντίκρισα τις συναδέλφους μου Τζώτζη και Κτενά, που τις θεωρούσα χαμένες. Ήταν ξαπλωμένες και δέχονταν τις πρώτες βοήθειες, για να βγάλουν το νερό που είχαν πει και να συνέλθουν από το γύχος.

Ήταν πια 11.30' πρωινή, όταν το αντιτορπιλικό ξεκίνησε για τα Μέγαρα. Δεν είχαμε απομακρυνθεί πολύ και νέο εχθρικό αεροπλάνο φάνηκε και προσπα-

δούσε να κτυπήσει το σκάφος. Το αντιτορπιλικό απάντησε με τα αντιαεροπορικά του και ελυσσόμενο απέφυγε την επίθεση. Τρεις συναγερμούς είχαμε, ώσπου να φθάσουμε στα Μέγαρα. Τα αντιαεροπορικά του «Κουντουριώτη» έβαλαν συνεχώς και εμείς πιστεύαμε ότι δεν ήταν τυχερό να πατήσουμε πάλι την στεριά. Οι Γερμανοί είχαν ορκισθεί να μας εξοντώσουν. Δεν το κατόρθωσαν όμως...

Στις ηρωικές εθελόντριες αδελφές, μετά τον πόλεμο, στις 16.10.1945, σε σεμνή συγκινητική τελετή απονεμήθηκε το μετάλλιο εξαιρετών πράξεων. Ήταν οι αδελφές του πλωτού νοσοκομείου «Απική», προϊσταμένη ΕΕΣ Εύη Σπηλιοπούλου-Αναστασιάδου, η Φώνη Τζώτζη-Κουρμπέκη, η Λένα Ευαγγελίδου, η Βάσω Καλογερέση, η Μοίρα Εγγλέζου και η Δέσποινα Κτενά.

Η ημερήσια διαταγή ανέφερε ότι «Αι ανωτέρω αδελφαί καθ' όλην την διάρκειαν της επί του πλωτού νοσοκομείου «Απική» υπηρεσίας των, επέδειξαν εξαιρετικόν ζήλον και ικανότητα, περί την εκτέλεσιν των καθηκόντων των, γυχραιμίαν, αυταπάρνησιν κατά τον βομβαρδισμόν του πλοίου εν Μεσολογγίω την 9.2.1941, διατηρήσασαι πλήρη την γυχραιμίαν και το δάρρος των, εβοήθησαν εις την εκκένωσιν του πλοίου, εγκατέλειψαν τούτο τελευταίαι και παρέμειναν επί ολόκληρον νύκτα εις την θάλασσαν, διακινδυνεύσασαι μεγάλως την ζωήν των».

Στην προϊσταμένη Εύη Σπηλιοπούλου-Αναστασιάδου, ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός προσέφερε την ανωτάτη τιμητική διάκρισι, το μετάλλιο της Φλόρενς Ναϊτινγκέιλ.

Αυτές ήταν οι μεγάλες, αφανείς ηρωίδες του 1940 – 41, που αιώνια θα τιμά η πατρίδα: Οι Ελληνίδες αδελφές.